Ügyiratszám: ABI-3309-2/2011/H

[…]

Dr. Navracsics Tibor úr részére

miniszter

Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium

Budapest

Tisztelt Miniszter Úr!

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosáról szóló 1993. évi LIX. törvény 25. §-a értelmében *„ha az országgyűlési biztos álláspontja szerint az alapvető jogokkal kapcsolatos visszásság valamely jogszabály vagy a közjogi szervezetszabályozó eszköz fölösleges, nem egyértelmű rendelkezésére, illetve az adott kérdés jogi szabályozásának hiányára (hiányosságára) vezethető vissza, a visszásság jövőbeni elkerülése érdekében javasolhatja a jogalkotásra, illetve a közjogi szervezetszabályozó eszköz kiadására jogosult szervnél a jogszabály (közjogi szervezetszabályozó eszköz) módosítását, hatályon kívül helyezését vagy kiadását”*.

Erre tekintettel javaslom, hogy a Kormány kezdeményezze az Országgyűlés előtt a sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló 2010. évi CIV. törvény (a továbbiakban: Smtv.) 6. § (3) bekezdésének a következő tartalmú módosítását: „Bíróság vagy hatóság – a nemzetbiztonság és a közrend védelme vagy bűncselekmények elkövetésének felderítése vagy megelőzése érdekében – kivételesen indokolt esetben <u>határozatban</u> az információforrás felfedésére kötelezheti a médiatartalom-szolgáltatót, valamint a vele munkaviszonyban vagy más, munkavégzésre irányuló jogviszonyban álló személyt”.

A javasolt módosítással kapcsolatos indokaim a következők:

1) Az alapjogok rendszerében a sajtószabadság szoros kapcsolatban áll a véleménynyilvánítás szabadságával és a közérdekű adatok megismeréséhez való joggal. Az Alkotmány 61. § (3) bekezdése szerint a demokratikus közvélemény kialakítása érdekében mindenkinek joga van a megfelelő tájékoztatáshoz a közügyek tekintetében. E jog érvényesülését elsődlegesen a sajtó biztosítja.

A sajtó demokratikus jogállamban betöltött szerepére tekintettel a sajtószabadság nem merül ki a sajtótermék szabad létrehozásában és a tartalom szabad meghatározásában. Tágabb értelemben a sajtószabadság részéhez tartozik az is, hogy a sajtó képviselőinek (médiaszolgáltatóknak, újságíróknak) lehetősége legyen hozzájutni mindahhoz az információhoz, amelyek közérdeklődésre tartanak számot. Ehhez viszont szükség van az információforrás védelmére is, arra, hogy a sajtó számára tájékoztatást adó személynek ne kelljen (jogtalan) hátrányos következményekkel számolnia. Ez a következtetés olvasható ki az Smtv. rendszertani értelmezéséből is, amely az információforrás védelméről rendelkező szabályt „a sajtó szabadsága” cím alatt helyezte el, és ezt az értelmezést követi a strasbourgi Emberi Jogok Európai Bíróságának joggyakorlata is.

Az információforrás védelme tehát a sajtószabadság egyik részjogosítványa, így az azt korlátozó jogszabályi rendelkezést az alapjogok korlátozására vonatkozó általános szabályok szerint kell megítélni.

A médiaszolgáltatóknak, újságíróknak az a joga, hogy titokban tartják információforrásaikat, természetesen nem korlátozhatatlan. A korlátozás legitim célja lehet például a bűnüldözés és a bűnmegelőzés, ahogy arra az Smtv. 6. § (3) bekezdése is tesz utalást. Szintén hangsúlyt fektet az Smtv. a korlátozás szükségességére, erre tekintettel rendelkezik úgy, hogy az információforrás felfedésére a sajtó képviselője csak „kivételesen indokolt esetben” kötelezhető.

2) Az Smtv. hatályba lépését megelőzően az információforrás védelmét a sajtóról szóló 1986. évi II. törvény 11. § (1) bekezdésének b) pontja szabályozta, amely szerint az újságíró *„a felvilágosítást adó személy nevét jogosult – annak kérelmére köteles – titokban tartani; bűncselekményre vonatkozó felvilágosítás esetén a büntető jogszabályok rendelkezései az irányadók”*. Így általános érvénnyel, illetve a polgári perekben és a közigazgatási eljárásokban korábban is megtagadható volt a forrás kilétének felfedése. Ugyanakkor a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 82. § (1) bekezdés c) pontja alapján akkor lehet megtagadni a tanúvallomás megtételét, ha az illető foglalkozásánál fogva titoktartásra *köteles*. Az újságíró azonban foglalkozásánál fogva nem köteles a titoktartásra, pontosabban: a titoktartás nem foglalkozásánál fogva kötelezi (mint például az orvosokat, ügyvédeket), hanem az a forrással esetlegesen kötött megállapodásából eredhet. Így az őt nem foglalkozásánál fogva terheli, hanem egy magánjogi megállapodásból ered, amit egyébként bárki – nem újságíró is – megköthet egy fontos információ birtokosával. Az Smtv. tehát az információforrás titokban tartását a korábbi szabályozásnál szélesebb körben teszi lehetővé.

A sajtószabadság alkotmányos alapjogából viszont az következik, hogy az Smtv. által bevezetett változtatás a gyakorlati alkalmazásban is érvényesüljön, és a nyomozó hatóságok valóban csak kivételesen indokolt esetben kötelezzék a médiaszolgáltatókat, újságírókat információforrásaik felfedésére. Ugyan a 31/2003. (VI. 4.) AB határozat elvi éllel állapította meg, hogy „az újságírók titoktartási kötelezettsége” nem vezethető le az Alkotmányból; az viszont igen, hogy alapjogokkal összefüggő kérdésekben a törvény betartását bíróság ellenőrizze. Az alapjogokkal összefüggő kérdésekben a törvény betartását bíróságnak kell ellenőriznie. Az információforrás védelme területén ezt erősíti a strasbourgi esetjog is: az Emberi Jogok Európai Bírósága 2010-ben a Sanoma ügyben (Sanoma Uitgevers B.V. v. the Netherlands) kimondta, hogy az újságíró forrásfelfedéséhez a végrehajtó hatalomtól teljesen független és pártatlan fórum – elsősorban bíróság – eljárása szükséges (90. pont).

3) Ezzel szemben az Smtv. szabályainak gyakorlati érvényesülésére a törvényben nincs megfelelő garancia. A kihallgatott médiaszolgáltató, újságíró ugyan a kihallgatással szemben – a Be. általános szabályai szerint – panasszal élhet, ezt azonban az ügyészség, és nem független bíróság bírálja el. A kihallgatott személynek pedig nincs jogosultsága arra, hogy bíróság előtt vitassa azt, hogy az információforrás felfedésére való kötelezés nem volt „kivételesen indokolt”.

Így az Smtv. 6. § (3) bekezdése során megoldás lenne, ha a nyomozóhatóság alakszerű és bíróság előtt megtámadható határozatot hozna arról, hogy az információforrás felfedése a nyomozás vagy a bűnmegelőzés szempontjából kivételesen indokolt.

Kérem álláspontom figyelembevételét.

Budapest, 2011. október 26.

Üdvözlettel:

Dr. Jóri András